

سال گذشته میلادی رقم دزدی‌های مدرن در جهان رکورد زد، ۱۰ درصد آن در آمریکا است!

بازار ۱۰۰ میلیارد دلاری کلاهبرداران اینترنتی

فرهنگ‌نگار توسعه تکنولوژی در عصر مدرن علاوه بر مزیت‌های فراوان، مخاطراتی چون کلاهبرداری‌های اینترنتی را نیز داراست. در دنیایی که روزبه‌روز استفاده از اینترنت و فضای مجازی افزایش می‌یابد و بیشتر افراد به دنبال این هستند که اغلب کارهای روزانه خود را به صورت غیر حضوری انجام دهند، سوءاستفاده سودجویان از این اتفاق فضا را برای مردم ناامن کرده است. این موضوع لزوم اتخاذ سیاست‌های مختلف برای حفظ امنیت در فضای اینترنت را الزامی می‌کند. همچنین از همه مهم‌تر، تقویت آگاهی و اطلاع‌رسانی برای عموم مردم است که در دام سودجویان نیفتند. آمار و ارقام نشان می‌دهد این موضوع مختص ایران نبوده و حتی در کشورهایی همچون آلمان و آمریکا و اغلب کشورهای اروپایی که کشورهای پیشرویی در حوزه امنیت سایبری هستند، انواع کلاهبرداری‌ها وجود دارد که باعث شده شهروندان این کشورها سالانه میلیاردها دلار از دارایی خود را از دست بدهند. طبق گزارش‌های جهانی، در سال ۲۰۲۲ رقم کلاهبرداری‌ها به شکل‌های مختلف در جهان به حدود ۱۰۰ میلیارد دلار می‌رسد، رقمی که طبق گزارش FBI فقط ۱۰٫۳ میلیارد دلار از آن مربوط به کشور آمریکا بوده است.

روش‌های مختلف کلاهبرداری آنلاین

کلاهبرداری اینترنتی به استفاده از خدمات آنلاین و اینترنتی در جهت سوءاستفاده از قربانیان گفته می‌شود. اصطلاح کلاهبرداری اینترنتی عموماً برای فعالیت‌های مجرایم سایبری که از طریق اینترنت یا ایمیل انجام می‌گیرد، به کار برده می‌شود. در دنیا کلاهبرداران از شگردهای مختلفی برای کلاهبرداری آنلاین و اینترنتی استفاده می‌کنند. یکی از آنها، فیشینگ (Phishing) است. فیشینگ راهی است که تبهکاران، اطلاعاتی نظیر کلمه کاربری، رمز عبور، شماره ۱۶ رقمی عابریانک، رمز دوم و CVV۲ را از طریق ابزارهای الکترونیکی ارتباطات به سرقت می‌برند. شبکه‌های اجتماعی، سایت‌های حجری و درگاه‌های پرداخت آنلاین نمونه‌ای از ابزارهای الکترونیکی ارتباطات هستند. بنابر گزارشی که دولت استرالیا منتشر کرده طی سال ۲۰۲۲ بیشترین تعداد کلاهبرداری‌ها در این کشور مربوط به روش فیشینگ است. پس از فیشینگ، یکی دیگر از شگردهای کلاهبرداری‌های اینترنتی، ترغیب به سرمایه‌گذاری‌های پانزی (Investment scams) است. معمولاً کلاهبرداران در این روش از وعده‌های بزرگ و دروغ در مورد بازده بالقوه سرمایه و مزایای اضافی برای جذب مشتریان صحبت می‌کنند. در سال‌های اخیر در حوزه ارزشهای دیجیتال کلاهبرداران علاوه بر خرید حساب افراد، ایجاد پروژه‌های شت کوین (Shitcoin) بوده است. ایجاد و تشویق افراد به سرمایه‌گذاری در این حوزه و پروژه‌های مختلفی که در کشورمان نیز با عنوان درآمد‌های دلاری از این دست است. نمونه قابل تامل این حوزه، پروژه کینگ مانی (king money) است که پرونده آن حالا روی میز قوه قضائیه است. گفته می‌شود حجم کلاهبرداری این پروژه کلاهبرداری بیش از ۱۰۷ میلیون یورو است.

یکی دیگر از اشکال رایج کلاهبرداری اینترنتی از طریق بدافزار اتفاق می‌افتد. کلمه بدافزار مخفف نرم‌افزار مخرب است و به فایل‌ها و برنامه‌هایی گفته می‌شود که به‌طور بالقوه برای آسیب رساندن یا غیرفعال کردن دستگاه‌های کاربران یا سرقت داده‌های شخصی و حساس آنها به کار برده می‌شود.

کلاهبرداری اینترنتی از حساب بانکی و صورتحساب کاذب (False billing) از دیگر روش‌های کلاهبرداری است که به لحاظ تعداد سرقت، در دنیا در رتبه‌های دوم و سوم پس از فیشینگ قرار دارند.

سرقت هویت (Identity theft) از دیگر اقدامات کلاهبرداران اینترنتی است که با دریافت اطلاعاتی همچون گواهینامه رانندگی و کد ملی و... سعی می‌کنند اقدام به کلاهبرداری کنند.

کلاهبرداری از طریق سایت‌های دوست‌یابی، کلاهبرداری اینترنتی از طریق اینستاگرام و هک آن و کلاهبرداری‌ها به‌صورت ارسال پیامک از دیگر روش‌های کلاهبرداری اینترنتی است. برای مثال در کلاهبرداری از طریق پیامک لینک‌ها به شکل پیام عاشقانه، قرعه‌کشی، دریافت وام، تشکیل دعوی قضایی، ثبت نام یارانه و سهام عدالت و امثال آن می‌فرستند که هدف آن سرقت اطلاعات هویتی و بانکی برای خالی کردن حساب است. در فضای تلگرام نیز کلاهبرداری‌هایی از طریق پیام‌هایی همچون پشتیبانی مشتری و ربات‌ها صورت می‌گیرد.

براساس گزارش‌های موسسات مختلف امنیت سایبری، یکی از شگردهای کلاهبرداران اینترنتی، قرار دادن لینک‌هایی در قالب تبلیغات اغواکننده در اینترنت است. این تبلیغات با محتواهای درآمدزایی در خانه، وعده و درآمد‌های عجیب و غریب، تصاویر نیمه‌برهنه با عنوان ورود به لینک‌های حساس‌یابی و دوست‌یابی و موارد دیگر است که پس از کلیک فرد، سعی می‌شود اطلاعات هویتی، بانکی، ایمیل و... فرد را به سرقت برده و در مراحل بعدی به سراغ حساب بانکی و کیف پول ارزهای دیجیتال و... برود. همچنین در گزارش‌های مختلف تأکید شده در سال‌های اخیر اول به دلیل افزایش سهم تجارت الکترونیک (در دوره کرونایی) و افزایش خرید و فروش ارزهای دیجیتال کلاهبرداری‌های اینترنتی در جهان افزایش قابل توجهی داشته است.

کلاهبرداری اینترنتی ۱۰۰ میلیاردی

براساس گزارشی که در اجلاس وب دوپلیس ارائه شده، هزینه‌ای که کلاهبرداری‌های اینترنتی بر اقتصاد جهان تحمیل می‌کند بیش از ۱۰۰ میلیارد است. این آمار در ظاهر عدد عجیب و غریبی به نظر می‌رسد اما براساس داده‌های موسسه تحقیقات آماری statista و موسسه تحقیقات امنیت سایبری Group-IB، ارقام کلاهبرداری بیشتر از این رقم نباشد، کمتر نیست. برای مثال موسسه statista در گزارشی می‌نویسد زیان تجارت الکترونیک (عمدتاً خرید‌های اینترنتی) در بخش خرده‌فروشی ناشی از تقلب در پرداخت آنلاین در سال ۲۰۲۲ در سطح جهان ۴۱ میلیارد دلار برآورد شده که نسبت به سال ۲۰۲۱ حدود ۲۰ میلیارد دلار افزایش یافته است. در این گزارش آمده است انتظار می‌رود این رقم در سال ۲۰۲۳ به ۴۸ میلیارد دلار برسد. طبق گزارش مذکور، محدودیت‌های رفت و آمدی که در سراسر جهان برای مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹ اعمال شد، منجر به افزایش بی‌سابقه تجارت الکترونیک شده و در نتیجه‌ای را برای کلاهبرداران فرصت طلب باز کرده است. موسسه statista در گزارش دیگری به نقل از موسسات معتبر حوزه امنیت سایبری رقم کلاهبرداری در حوزه سایبری را در سال ۲۰۱۸ حدود ۳۵ میلیارد دلار ذکر کرده که این مقدار تا سال ۲۰۲۰ به ۵۲ و حالا به ۱۰۰ میلیارد دلار رسیده است.

۱۰ میلیارد دلار کلاهبرداری اینترنتی از آمریکایی‌ها

در آمریکا براساس گزارشی که FBI در اواخر مارس منتشر کرد، آمریکایی‌ها طی سال گذشته میلادی ۱۰٫۳ میلیارد دلار به دلیل انواع کلاهبرداری‌های اینترنتی از دست دادند. براساس گزارش سالانه FBI این کلاهبرداری، بالاترین میزان در پنج سال گذشته بوده است. همچنین طبق گزارش آمارهای مرکز جرایم اینترنتی FBI سال گذشته روزانه بیش از ۲۰۰ شکایت درخصوص کلاهبرداری‌های اینترنتی انجام شده است. طبق گزارش این اداره، بیشترین جرایم گزارش شده، مربوط به فیشینگ با ۳۰۱ هزار مالباخته بوده است. در این گزارش اعلام شده کلاهبرداری‌ها عمدتاً افراد مسن را هدف قرار می‌دهند. در مجموع سالمندان ۳٫۱ میلیارد دلار به دلیل کلاهبرداری‌های اینترنتی در سال ۲۰۲۲ از دست داده‌اند که بیشترین ضرر را در بین هر گروه سنی دارد.

کلاهبرداری اینترنتی در ایران

نگاهی به وضعیت ایران نشان می‌دهد آمار و ارقام دقیقی از کلاهبرداری‌های اینترنتی منتشر نشده است، این درحالی است که سالانه بخش قابل توجهی از سرقت‌ها در کشور مربوط به کلاهبرداری‌های اینترنتی است. سرهنگ رامین پاشایی، معاون فرهنگی و اجتماعی پلیس فتا اخیراً در گفت‌وگو با همشهری می‌گوید برداشت‌های غیرمجاز و برداشت‌های اینترنتی از حساب افراد، بیشترین و بالاترین حجم کلاهبرداری سایبری را در ایران به خود اختصاص داده و آمار این جرم در ۴ استان کشورمان بیش از دیگر استان‌ها است. این استان‌ها شامل تهران، اصفهان، مازندران و خراسان رضوی (بیشتر در شهر مشهد) است.

به گفته سرهنگ پاشایی از برداشت‌های اینترنتی غیرمجاز از حساب افراد گرفته تا فروش یک کالا و عدم تحویل آن به مشتری با وجود دریافت بیعانه و نیز ارسال لینک‌های آورده از طریق پیامک و پیام‌رسان‌ها. با کلیک روی این لینک‌ها فرد کلاهبردار می‌تواند به مخاطبان تلفن همراه شخص قربانی دسترسی پیدا کند و پیامک‌های انبوهی را از طریق گوشی او ارسال کند.

طبق گفته رئیس پلیس فتا، ۸۰ درصد مجرمان سایبری ۱۸ تا ۳۰ساله‌اند و سن آنها نسبت به دیگر مجرمان پایین‌تر است. همچنین جرائم مربوط به کلاهبرداری اینترنتی در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ حدود ۳۷ درصد افزایش داشته است. همچنان که در موارد بالا توضیح داده شد افزایش کلاهبرداری‌های اینترنتی طی سال ۱۴۰۱ در ایران همچون روندهای جهانی بوده است. در توضیح دلیل افزایش کلاهبرداری‌ها هم گفته شد که پس از شیوع کرونا سهم تجارت الکترونیک، استفاده از گوشی‌های هوشمند، بهره‌مندی از کلاس‌ها و آموزش‌های آنلاین و در یک کلمه، استفاده از فضای پرداخت اینترنتی بیشتر شده است.

طبق اعلام پلیس فتا، در سال ۱۴۰۱ برداشت‌های اینترنتی در صدر جرایم سایبری قرار داشت. معاون فرهنگی و اجتماعی پلیس فتا درباره آمارهای سال ۱۴۰۲ نیز می‌گوید: «بیشترین کلاهبرداری‌های سایبری که در حال حاضر در کشور صورت می‌گیرد، برداشت‌های غیرمجاز و برداشت‌های اینترنتی است که بالاترین حجم کلاهبرداری را به خود اختصاص داده است. یعنی دسترسی غیرمجاز به حساب مالی هموطنان بیشترین نوع کلاهبرداری است که در حال حاضر اتفاق می‌افتد.»

در بخش بالا توضیح داده شد که یکی از بزرگ‌ترین کلاهبرداری‌ها در سال‌های اخیر، مربوط به سرمایه‌گذاری پانزی بوده است. در این خصوص معاون فرهنگی و اجتماعی پلیس فتا درباره جدیدترین شیوه‌های کلاهبرداری‌های اینترنتی در کشور توضیح می‌دهد: «در حال حاضر جدیدترین شگرد کلاهبرداری اینترنتی در کشور ما این است که کلاهبرداران مدام پولدار شدن را تبلیغ و افراد را وسوسه می‌کنند. مثلاً می‌گویند «لازم نیست هیچ کاری کنید؛ بنشینید در خانه و پول در بیاورید. ما هان صاحب ۱۰۰ میلیون تومان پول شوید...» معمولاً از ۱۴ میلیون تا ۱۰۰ میلیون تومان تبلیغ می‌کنند، با نام و اعتبار کاربران کیف پول الکترونیکی و رمزارز ایجاد می‌کنند و با نام و اعتبار اشخاص بدون اینکه آنها خبر داشته باشند، کلاهبرداری می‌کنند. کلاهبرداری‌شان هم به شکل پولشویی است.

رقابت؛ حلقه گمشده تولید

می‌شوند و نقش دولت و بخش خصوصی محور اصلی توسعه پایدار اقتصادی است. نمود این همگرایی میان دولت و بخش خصوصی را می‌توان در بازاری جست‌وجو کرد که سیاست‌های رقابتی آن را تشکیل می‌دهد و حقوق رقابت به‌عنوان بخشی مهم از فرآیند بازار قواعدهای را تشکیل می‌دهد که بازیگران بتوانند در شرایطی برابر به کسب‌وکار خود بپردازند.

در نظام‌های اقتصادی مختلط، دولت به گونه‌ای در تعیین سیاست‌های رقابتی بازار عمل می‌کند که منجر به تأمین محصول برای مصرف‌کننده و مشوق فعالیت اقتصادی برای بخش خصوصی باشد. هرچند که بخش خصوصی به‌عنوان بدهنده مردمی اقتصاد، در اینجا به‌عنوان بنگاه‌های تجاری شناخته می‌شوند که سود حداثی توام با سهم بیشتر از بازار را طلب می‌کنند اما دولت با توجه به سیاست‌ها و راهبردهای حکمرانی در کنار دستیابی به اهداف اقتصادی، اهتمام ویژه‌ای برای نتایج سیاسی، اجتماعی و امنیتی قائل است. براساس مبانی حقوق اقتصادی این مباحث سیاستگذاری که از پیچیدگی‌های بسیاری برخوردار است، تعیین سیاست‌های رقابتی هستند که در پرتو آن حقوق رقابت شکل گیرد. براساس

اصولاً تعیین‌کننده کیفیت تولیدکننده برای بازار هدف تلقی می‌شد. در مباحث اقتصادی و حقوق مالی رقابت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و این مفهوم که از آن به‌عنوان رشد خلاقانه نیز یاد کرده‌اند، می‌تواند منشأ بسیاری از تحولات عظیم در صنایع کوچک و بزرگ اقتصادی باشد. شومپیتر به‌عنوان نظریه‌پرداز این مفهوم معتقد است که جریان رقابت و رفتارهای خلاقانه ناشی از آن موجب هم‌آوردی تمام‌عیار میان تولیدکنندگان موجود و بازیگران جدید می‌شود و برنده این مسابقه قطعاً مصرف‌کنندگانی هستند که در این بازار حضور داشته و محصول با کیفیت و به‌روز استفاده می‌کنند. فعالیت‌های تحقیقاتی توسعه‌محور و خلاقانه‌ای که در این حوزه ایجاد می‌شود می‌تواند در بازه زمانی بلندمدت منجر به رشد و توسعه اقتصادی پایدار شود و سهم بیشتری از بازارهای منطقه‌ای را برای کشور در حال توسعه به ارمغان آورد.

۲. با پیروزی انقلاب اسلامی و تدوین اصول اقتصادی قانون اساسی، در اصل ۴۴ نقش بخش خصوصی به‌عنوان بازیگری توسعه‌محور پذیرفته شده است. این پذیرش ما را در دسته‌ای از نظام‌های اقتصادی قرار می‌دهد که نظام مختلط نامیده

ناصر غریب‌نژاد
پژوهشگر حقوق اقتصادی

رقابت و مباحث هم‌آوردی میان

صاحبان کسب‌وکارها را وارد نظریات اقتصادی کرده است و بسیاری از سیاست‌گذاران با استفاده از همین نیازها به تعیین سیاست‌های حکمرانی پرداخته‌اند. یکی از مهم‌ترین سیاست‌های تعیینی را می‌توان «راهبرد» یا «سیاست‌های رقابتی» دانست که خط‌مشی بازار نظام اقتصادی یک کشور را مشخص می‌کنند. البته که کارایی و میزان تاثیر این تصمیم رابطه مستقیمی با ماهیت نظام اقتصادی مستقر دارد. به معنای دقیق‌تر معیار میزان دخالت دولت در اقتصاد است و اینکه تا چه اندازه از ابزارهای ضد رقابتی در پیشبرد اهداف اقتصادی خود در بازار استفاده می‌کند. این درجه حضور با توجه به میزان قدرتمند بودن دولت می‌تواند به ضرر بسیاری از رقبا باشد، به گونه‌ای که نتوان از ظرفیت‌های قابل توجه بخش خصوصی در توسعه پایدار اقتصادی استفاده کرد.

۱. با پایان جنگ دوم جهانی و تقابل نظام‌های سوسیالیستی و کاپیتالیستی، رقابت مفهومی پرمناقشه‌ای شد که هر سوی نظری متفاوت نسبت به آن ارائه می‌کردند. این پدیده که پذیرش یا رد آن به‌عنوان علامتی از پذیرش بلوک غرب یا شرق تلقی می‌شد، اساس نیازها و کیفیت هر بازاری را نشان داده و

سیاست‌گذاری‌های اقتصادی قدرت‌های نوظهور جهانی، هدف نهایی رقابت و هم‌آوردی تجاری رسیدن به رشد صنعتی و گسترش بازارهای هدف باشد. ذکر این نکته ضروری است که سیاست‌های رقابتی با توجه به نیازهای اقتصادی آن کشور وضع شده است و هرچند که استانداردهای بین‌المللی برای تعیین این ضوابط وجود دارد اما نیازها و ظرفیت‌های اصلی بدنه تولید می‌تواند حرف آخر را مشخص کند. در همین راستا نباید فراموش کرد مهم‌ترین دستاورد رقابت در صنایع کوچک و بزرگ تولید است. تولید مبتنی بر خلاقیت و نوآوری که ناشی از نیازهای اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جامعه می‌باشد. بالمآل به نظر می‌رسد با تدوین جامع و بروز قوانین رقابت و شناسایی رفتارهای ضد رقابتی در بازار رشد اقتصادی مطلوبی در چشم‌انداز قرار گیرد و ذکر این نکته قابل تأمل است که اقتصادهای در حال توسعه با دقت نظر خاصی به اجرای تصمیمات و سیاست‌گذاری رقابتی برای بازار می‌پردازند. مهم‌ترین دلیل آن را می‌توان در پیامدهای ناشناخته برای آن کشور در حال توسعه جست‌وجو کرد. زیرا این نتایج می‌تواند آسیب‌هایی غیرقابل جبران برای اقتصاد و جامعه به همراه داشته باشد. به‌طور کلی رقابت پدیده‌ای چندوجهی است که می‌توان با در نظر گرفتن شرایط بازار و طرفین فعالان در این حوزه منجر به رشد اقتصادی و گسترش صنایع شود.

الگوهای سیاستگذاری در نظام‌های اقتصادی مبتنی بر بازار، راهبردها باید به گونه‌ای تعریف شود که در حداقلی‌ترین نتایج بخش خصوصی و بازیگران را به سوی تولید مستمر سوق دهد و پویایی ایجاد شود که اعضای فعال در این حوزه بتوانند بدون هیچ‌گونه رفتار تبعیض‌آمیزی به کسب درآمد از استفاده از محصولات با کیفیت بپردازند. بالمآل با توجه به اهداف همیشگی فعالان تجاری، کسب سهم بیشتر از بازار و جلب مصرف‌کننده بیشتر، می‌تواند منجر به بروز رفتارهای غیراخلاقی و ضد رقابتی نیز شود که توازن و تحرک بازار را با خطرات جدی مواجه می‌سازد. فعالان اقتصادی با توجه به نهادهای مختلف صنفی که دارند می‌توانند با سوءاستفاده از خلأهای قانونی رفتارهای مبتنی بر تباخی انجام داده و دست به انحصارگرایی بزنند. با توجه به تجارب کشورهای دیگر در این حوزه، انجمن‌های صنفی بازیگران و تجار از قدرت پنهان و تصمیم‌ساز جدی برخوردارند که می‌توانند مشکلاتی عمده‌ای را بر سر مصرف‌کننده به وجود آورده و دولت را با چالش‌های جدی مواجه سازند.

۳. به نظر می‌رسد با توجه به تجارب کشورهای در حال توسعه،

یادداشت